

SEMINARSKI RAD IZ FILOZOFIJE

TEMA:
PLATON – MIT O PEĆINI

PROFESOR:
Miloš Rastović

UČENICA:
Maja Hodžić

Sombor, Mart 2006.

PLATON

Razne podatke nam je tradicija ostavila o Platonu. Ali kad se ispitaju izbliza, najveći broj njih izgleda kao da je dobijen naknadno, iz Platonovih tekstova, pre nego iz same istorije.

UVOD

Platonova Akademija

Platon (427-347. g.p.n.e.) je bio neposredni Sokratov učenik. Posle njegove smrti putovao je po tada poznatom svetu. Bio je kod pitagorejaca u Italiji, a posetio je i Egipat. Po povratku u Atinu, osnovao je prvu pravu filozofsku školu Stare Grčke koja se zvala Akademija.

Napisao je puno dijaloga. Neki nose imena po učesnicima i slavnim sofistima kao "Fedon", "Protagora", "Gorgija", "Parmenid", "Teetet", a drugi po temi ili prilici u kojoj su održani, kao "Država", "Zakoni", "Sofist", "Gozba". Svaki dijalog posvećen je jednom pitanju koje Sokrat (osim u dijalogu "Zakoni") raspravlja zastupajući Platonove stavove, koji opet sigurno nisu daleko od stavova njegovog učitelja, samog Sokrata.

Platon je želeo da novim argumentima osnaži Sokratov stav o jednom ispravnom etičkom poretku i jednoj istini. U tu svrhu smislio je ontološku podelu stvarnosti gde je vidljivoj stvarnosti dodao posebnu nevidljivu i duhovnu stvarnost - svet ideja.

SVET IDEJA – MIT O PEĆINI

Izraz "teorija ideja" približno odgovara našem izrazu "posmatranje oblika", mada ne doslovno, jer tu nije reč o nekom vizuelnom posmatranju niti o nekim oblicima kao što bi mogli biti veštački napravljeni oblici geometrijskih figura, umetničke forme (statue, slike, ili muzičke kompozicije koje se slušaju pomoću sluha), jezičke i gramatičke forme ili, najzad, prirodni oblici koji se mogu posmatrati čulima. Čulna saznanja su u "teoriji ideja" isključena na svaki

način, osim kao pomoćno sredstvo koje služi kao polazna tačka za "dugo putovanje" onim putem koji je označen imenom "dijalektika" i koji na svom završetku treba da ima uvid, tj. shvatanje i razumevanje onoga što je postavljeno kao predmet istraživanja i posmatranja. Platon smatra da su sve pojave u prirodi samo senke večnih oblika ili ideja. Po njemu velika većina ljudi je zadovoljna u svom životu među senkama. "Misle da su senke sve što jest. Ne doživljavaju senke kao senke. Tako zaboravljaju besmrtnost vlastite duše, a žive tek u trepterećim odsjajima pravih stvari." (Gaarder, 1995.) Tek retki pojedinci pogledaju na otvor pećine visoko gore, još ređi se pokušaju popeti, a posve retki su oni koji zaista iz pećine (neznanja) izađu.

Ideje su za Platona nepromenljivi, objektivno postojeći entiteti, u kojima su smešteni ispravni odgovori na pitanja o pojedinim predmetima mišljenja. One su i modeli prema kojima su stvorene stvari i njihovim saznanjem saznaje se istovremeno i suština stvari. Reč "Ideja" smo do sada pisali velikim slovom da bi naglasili da za Platona ideje nisu samo pojmovi u razumu, već nešto što realno postoji, izvan razuma.

Ovaj apstraktan odnos Ideja i stvari, Platon je pokušao da približi i našoj mašti kroz alegoriju poznatu kao Mit o pećini. U njemu on opisuje ljude privezane u pećini tako da uvek gledaju u njenu unutrašnjost. Iza njih je vatra, a nešto ispred nje promiču razne stvari. Ljudi su u stanju da vide samo senke tih stvari na zidu ispred sebe i ne znaju za drugo. Međutim, ako se neko od njih oslobodi i izađe iz pećine video bi stvari u svetlu sunca, što bi potpuno promenilo njegovu sliku sveta. Senke na zidu više za njega ne bi bile prave stvari. Za Platona, ova priča o izlasku iz pećine govori o mogućem usponu čoveka od sveta čulima opažljivih stvari do Sveta Ideja.

Ideje se ne mogu saznati čulima, pošto su nevidljive, nego su shvatljive samo umu. Da bi došli do neke ideje moramo podrobno pretresti sve argumente vezane za neko pitanje. Tek tako se, pomoću dijalektike, možemo približiti ispravnom pojmu o nekoj stvari, čime istovremeno saznajemo njenu Ideju. Ono što nas najviše interesuje je da saznamo šta je pravda, vrlina, znanje, lepota i usmerimo vlastiti život. Da je takvo saznanje moguće, Platon dokazuje preko primera matematike, u kojoj imamo posla sa brojevima ili idealnim geometrijskim oblicima kojih nema u prirodi i čulnom iskustvu, a ipak su saznatljivi sa potpunom tačnošću.

Osim toga, Platon smatra da kada otkrivamo svrhe koje otkrivaju suštinu nekog predmeta, odnosno, kada otkrivamo zašto je dobro da taj predmet bude baš onakav jeste, mi koristimo isključivo um. Predmeti mogu biti dati preko iskustva, ali njihove svrhe su poznate samo umu. Rekonstruisati taj božiji plan koji povezuje stvari je zadatak filozofije, a stvari, koje su se ponegde pokvarile i ispale iz božanskog plana treba popraviti u skladu sa njim.

Najviša Ideja koja određuje taj plan je Ideja Dobra i ona obuhvata sve ostale ideje. Ispod nje su Ideje istine, znanja, lepote, pravde, vrline; ispod ovih su ideje matematičkih oblika, a najniže Ideje su Ideje o materijalnim stvarima.

Mi možemo da saznajemo svet Ideja zato jer su sve ideje već sadržane (urođene) u duši, iako ih ona nije odmah svesna. Međutim, potreban je napor mišljenja da bi osvestile ideje koje su već bile u nama. Po Platonu dok učimo polako se sećamo ideja koje postoje u našoj duši. To je istovremeno i argument za besmrtnost duše, jer ona sadrži ideje koje nisu dobijene putem iskustva. Duša izvorno pripada svetu ideja i zbog toga je besmrtna.

U kasnom dijalogu *Timaj*, Platon opisuje Boga kome svet ideja služi kao model da po njemu oblikuje svet.

U Idejama se nalazi Platonov argument protiv relativizma sofista. Odbacujući taj relativizam, Platon je filozofiji dao oblik razložne rasprave u kojoj se maksimalno osvetljavaju sve strane nekog problema. Jedan primer takve rasprave je i dijalog "Država".

Sunce		ideja dobra
prirodne stvari		
sjene prirodnih stvari		matematički predmeti $a^2 + b^2 = c^2$
vatra		Sunce
umjetni predmeti		živa bića i predmeti
sjene umjetnih predmeta		slike
područje usporedbe	usporedba sa Suncem i crtom	

LITERATURA:

1. Platon ''Država''
2. Internet pretraživači

SADRŽAJ

PLATON	_____
_____	1
UVOD	_____
_____	3
SVET IDEJA – MIT O PEĆINI	_____
_____	3
GRAFIČKI PRIKAZ	_____
_____	5
LITERATURA	_____
_____	6